

ЗВІТ

про науково-практичну конференцію з онлайн-трансляцією «Досягнення та перспективи експериментальної і клінічної ендокринології» (Двадцять п'яти Данилевські читання) 19 – 20 березня 2026 року

19 – 20 березня 2025 року ДУ «Інститут проблем ендокринної патології ім. В.Я. Данилевського НАМН України» сумісно з Харківським національним медичним університетом МОЗ України проведена науково-практична конференція з онлайн-трансляцією «Досягнення та перспективи експериментальної і клінічної ендокринології» (Двадцять п'яти Данилевські читання).

Конференція включена до «Реєстру заходів БПР, які проводяться у 2026 році» (№ 1022584). Посилання на конференцію <http://ipep.online/>

Кількість переглядів на кінець ефіру за 19.03. склало 3529, а за 20.03. – 2618.

Учасниками заходу стали представники усіх областей України, м. Києва, а також м. Софія (Республіка Болгарія).

Із привітанням до учасників конференції звернулися директорка ДУ «ШПЕП НАМН України» д.мед.н., проф., Заслужений діяч науки і техніки України Місюра К.В. та акад. НАМН України, д.мед.н., проф., Заслужений діяч науки і техніки України Караченцев Ю.І.

В якості доповідачів окрім провідних фахівців ДУ «ШПЕП» були співробітники ХНМУ МОЗ України, ДУ «ЮЗДП НАМН України», ДУ «НІТ ім. Л.Т. Малої НАМН України», ХНУ ім. В.Н. Каразіна (Харків); Академічного медичного центру, ДУ «ІЕОР НАМН», ДНП «УНПЦЕХ ТЕОіТ МОЗ України», Міжнародного медичного центру «CitiDoctor», НМУ ім. О.О. Богомольця, (Київ); ДУ «Чернівецький ОЦКПХ МОЗ України», Буковинський ДМУ (Чернівці); ДНВЗ ІФНМУ (Івано-Франківськ); ЛНМУ ім. Данила Галицького, (Львів); ТНМУ ім. І.Я. Горбачевського (Тернопіль), ТОВ офтальмологічний центр «Зіниця» (Дніпро); НМУ ім. М.І. Пирогова (Вінниця); ПДМУ (Полтава).

Програму конференції склали 55 доповідей, у т.ч. 19 – з проблем діабетології, 14 – з проблем патології щитоподібної залози, 2 – з проблем навколощитоподібної залози, 3 – репродуктивної ендокринології, 4 – ожиріння, 2 – остеопорозу, 2 – гіпоталамо-гіпофізарної системи, 5 – зі стресовими ситуаціями, 4 – з іншої ендокринної патології.

Як завжди велика кількість доповідей була присвячена профілактиці, діагностиці та лікуванню цукрового діабету (ЦД) та його ускладнень. Новий напрямок наукових досліджень у клінічній офтальмології та оновлену патогенетичну концепцію розвитку діабетичного макулярного набряку на основі комплексної оцінки мікрогліальної активації презентував д.мед.н., проф. Кирилук М.Л. (Київ). Він представив результати власних клінічних досліджень щодо участі фракталкіну в патогенезі діабетичного макулярного набряку та обґрунтував ефективність його застосування у хворих на ЦД 2 типу.

Сучасні можливості ведення пацієнтів з діабетичною ретинопатією представив у своїй доповіді Печерій В.Г. (Дніпро). Він проаналізував епідеміологію, фактори ризику виникнення та прогресування діабетичної ретинопатії, актуальні методи діагностики, профілактики та лікування патології відповідно до результатів масштабних клінічних досліджень, а також вітчизняних та міжнародних стандартів та протоколів надання медичної допомоги.

Інформацію щодо перебігу діабетичної нейропатії в умовах війни було представлено д.мед.н., проф. Кравчун Н.О. (Харків). Доповідачка акцентувала увагу на вразливості цього захворювання та докладно розібрала лікування цієї групи пацієнтів сучасними засобами терапії.

Комплексний аналіз місця та ролі інсулінорезистентності при різних типах ЦД (поза класичним ЦД 2 типу), представила д.мед.н., проф. Пашковська Н.В. (Чернівці). У доповіді відображено молекулярні механізми, клінічні прояви та сучасні можливості терапевтичної корекції інсулінорезистентності згідно з актуальними рекомендаціями для оптимізації метаболічного контролю та покращення прогнозу пацієнтів.

Проблема екзокринної недостатності підшлункової залози та її зв'язок із ЦД була проаналізована в доповіді д.мед.н., проф. Кравчун Н.А. (Харків). Акцентовано увагу на те, що з метою покращення контролю глікемії у пацієнтів з хронічним панкреатитом та ЦД пропонується призначати панкреатичні ферменти (ліпази) під час їжі.

Доповідь д.мед.н., проф. Паньківа В.І. (Київ) була присвячена визначенню сучасних напрямів менеджменту ЦД 2 типу на основі патофізіологічного профілю пацієнта. Це дає змогу оцінити персоналізовані альтернативи, які оптимізують лікування цього складного захворювання. В доповіді також обговорені шляхи підвищення прихильності до лікування.

Сучасні дані про стратифікацію ризику кардіо-ренальних уражень та ефективну їх профілактику у пацієнтів з ЦД 2 типу та артеріальною гіпертензією (АГ) запропонував слухачам д.мед.н., проф. Коваль С.М. (Харків). Він підкреслив, що асоційований розвиток АГ і ЦД 2 типу обумовлений цілим рядом східних патогенетичних механізмів даних захворювань, що і призводить до багаторазового підвищення ризику серцево-судинних, церебро-васкулярних та ниркових ускладнень.

У доповіді д.мед.н., проф. Коржа О.М. (Харків) було розглянуто інтегрований підхід до ведення пацієнтів із серцево-нирково-метаболічними порушеннями та обґрунтовано застосування персоналізованих стратегій на основі мультидисциплінарних команд. Наведено практичні рекомендації щодо впровадження їх у первинній ланці охорони здоров'я.

Д.мед.н., проф. Власенко М.В. від групи авторів (Вінниця) також наголосила, що профілактика хронічних ускладнень серцево-судинної системи при ЦД 2 типу лежить в комплексній корекції метаболічних змін.

Продовжив цю тему та обґрунтував коротку характеристику дієтологічних підходів до корекції кардіо-ренальних уражень при ЦД 2 типу к.мед.н. Милославський Д.К. (Харків).

Як правильно розставити пріоритети у виборі терапії, щоб не тільки покращити глікемічний контроль, а й запобігти кардіо-васкулярним подіям і смертності розповів слухачам. к.мед.н., доц. Катеренчук В.І. (Полтава).

Обґрунтування персоніфікованого обстеження і лікування підлітків із ЦД 1 типу в умовах війни презентувала д.мед.н., с.н.с. Турчина С.І. (Харків). В доповіді надана інформація про особливості перебігу ЦД 1 типу у підлітків із різним станом ментального розвитку. Наголошено, що при лікуванні необхідно враховувати стан психічного здоров'я, наявність гострих та хронічних ускладнень діабету, характер сомато-статевого розвитку, наявність коморбідної тиреоїдної патології та рівень самоконтролю ЦД.

Клінічний випадок маніфістації ЦД 1 типу з відтермінованим встановленням діагнозу через нетиповий перебіг захворювання у молодій пацієнтки запропонувала слухачам Миронець Л.О. (Харків). Авторка звернула увагу на критичну роль лабораторної діагностики в ризику відстроченого діагнозу.

Д.мед.н., проф. Губіна-Вакулик Г.І. від групи авторів (Харків) представила результати морфологічних та біохімічних досліджень підшлункової залози щурів при введенні в раціон гідрогенізованої пальмової олії. Виявлені ознаки хронічного панкреатиту та зниження чутливості до інсуліну довели, що вживання пальмової олії є фактором ризику виникнення ЦД 2 типу.

Результати дослідження впливу мелатоніну на показники оксидантної й антиоксидантної систем нирок щурів на фоні розвитку у них експериментального дексаметазонового діабету представила к.б.н., доц. Яремій І.М. (Чернівці). Показано, що щоденне пероральне введення мелатоніну (10 мг/кг) запобігало порушенню оксидантно-антиоксидантної рівноваги в нирках піддослідних щурів.

Про коригуючий вплив мелатоніну на профілі толерантності до глюкози у щурів з алоксановим діабетом розповіла к.мед.н., доц. Кушнір О.Ю. (Чернівці).

Доповідь Бондар-Келеберди О.С. (Харків) була присвячена оптимізації ефективності діагностики, прогнозування перебігу та лікування гастроєзофагеальної рефлюксної хвороби у поєднанні з ЦД 2 типу шляхом визначення патогенетичної ролі греліну та лептину у формуванні та прогресуванні патології верхніх відділів шлунково-кишкового тракту (ШКТ).

Дані щодо особливостей розвитку інсулінорезистентності та пов'язаних з нею порушень в інших системах органів у тварин різної статті за умов надмірного вживання фруктози від групи авторів презентувала к.б.н. Мельниківська Н.В. (Харків).

У доповіді від групи авторів Плохотніченко О.О. (Харків) було розглянуто однонуклеотидний поліморфізм гена субстрату рецептора інсуліну-1 як патогенетичний чинник в розвитку ожиріння та ЦД 2 типу, що потенційно впливає на перебіг захворювання, на клінічні та біохімічні показники та на ефективність терапії метформіном. Для Східно-Української популяції цей поліморфізм є новітнім фактором, тому привертає увагу фахівців.

У доповіді від групи авторів Сотникової О.А. (Харків) було розглянуто особливості фенотипів метаболічно-асоційованої стеатотичної хвороби печінки

у пацієнтів із ЦД 2 типу у поєднанні з аутоімунним тиреоїдитом та без нього. Показано, що наявність аутоімунного компонента асоціюється з більш вираженими порушеннями ліпідного обміну за відносно меншої периферичної інсулінорезистентності. Обговорена потенційна роль поліморфізму PNPLA3I148M у формуванні несприятливого метаболічного профілю незалежно від традиційних факторів ризику.

Питанням клініки, діагностики та лікування нецукрового діабету (інсипідарний синдром) була присвячена доповідь д.мед.н., проф. Вернигородського В.С. (Вінниця). Наведено алгоритм диференціальної діагностики основних причин спраги та поліурії при різних патологічних станах.

Значна кількість доповідей була присвячена патології щитоподібної залози (ЩЗ). Шляхи покращення метаболізму левотироксину проаналізувала у своїй доповіді д.мед.н., проф. Гончарова О.А. (Харків). Вона підкреслила, що підтримання інтервалу між прийомом левотироксину і споживанням їжі або інших медикаментів може знизити ризик їх взаємодії.

Рекомендації Європейської тиреоїдної асоціації 2025 року щодо оптимізації лікування левотироксином при гіпотиреозі від групи авторів представили д.мед.н., проф. Скрипник Н.В. (Івано-Франківськ), д.мед.н. Костицька І.О. (Івано-Франківськ) та к.мед.н., доц. Паламарчук А.В. (Вінниця). Автори акцентували увагу на застосуванні препаратів левотироксину натрію для оптимізації лікування гіпотиреозу в віковому аспекті та при вагітності. Крім того, обговорені харчові, фармакологічні та патологічні фактори, які потенційно призводять до підвищеної потреби в дозі левотироксину.

Антитиреоїдна терапія натеper залишається першою лінією лікування хвороби Грейвса. Сучасні напрямки терапії дифузного токсичного зоба представила д.мед.н., проф. Гончарова О.А. (Харків). Вона зробила акцент на тому, що прийом препарату карбімазолу сприяє зменшенню побічних ефектів та алергічних реакцій.

Ключові аспекти вибору різних методів терапії хвороби Грейвса для покращення її ефективності обґрунтував у своїй доповіді к.мед.н., доц. Катеренчук В.І. (Полтава)

У доповіді д.мед.н., проф. Черенька С.М. (Київ) було надано характеристику нових настанов Американської Тиреоїдної Асоціації 2025 р. з ведення пацієнтів із диференційованим раком ЩЗ. Суттєві відмінності у підходах до стратифікації ризику рецидивів, хірургічного лікування, таргетної терапії та тривалого спостереження пацієнтів були розглянуті разом із можливостями їх застосування в Україні.

Клінічний випадок, який ілюструє специфічні особливості агресивного перебігу злоякісного новоутворення ЩЗ на тлі тривалого психосоціального стресу, спровокованого військовим конфліктом, запропонував до розгляду від групи авторів PhD в галузі медицини Побеленський К.О. (Харків).

Про роль кальцитоніну як специфічного маркера медулярної карциноми ЩЗ нагадав к.мед.н. Герасименко Л.В. (Харків). Він представив клінічний випадок медулярного раку ЩЗ, який супроводжувався значним підвищенням концентрації кальцитоніну в сироватці крові.

Сучасні малоінвазивні методи лікування вузлових утворень ЩЗ як альтернативу хірургічному втручанню від групи авторів проаналізував Товкай А.О. (Київ). Розглянуті можливості хімічної та термічної абляції (етанолова склеротерапія, лазерна, радіочастотна, мікрохвильова та ультразвукова абляція), їх показання, ефективність, обмеження та доступність.

Про вплив захворювань ШКТ на селеновий статус у пацієнтів із онкологічними та неонкологічними формами патології ЩЗ від групи авторів доповів аспірант Пешков А.Є. (Харків).

В доповіді PhD в галузі біології Курилко Ю.С. (Харків) було проаналізовано вплив негативних факторів зовнішнього середовища, зокрема у період воєнного стану, на автоімунітет ЩЗ.

Експериментальне обґрунтування ролі психоемоційного стресу в індукції аутоімунних процесів у ЩЗ від групи авторів представила к.б.н., ст. досл. Сиротенко Л.А. (Харків).

Нові дані відносно негативного впливу довготривалого соціально-емоційного стресу вагітних щурів на гістологічну структуру ЩЗ їх нащадків у дорослому віці від групи авторів представила к.б.н. Геворкян А.Р. (Харків). Доведено, що дані зміни можуть створювати підґрунтя для розвитку тиреопатій та метаболічних порушень в наступних етапах онтогенезу.

Проблемі гіперпаратиреозу було присвячено дві доповіді. Інформацію про клінічні прояви гіперпаратиреозу: проблему з кістками (остеопороз, переломи, біль), нирками (камені), шлунково-кишковим трактом (нудота, запори) та нервовою системою (слабкість, депресія), з якими хворі можуть потрапити за допомогою до лікарів різних спеціальностей, від групи авторів запропонував к.мед.н. Нечай О.П. (Київ).

Д.мед.н. Вацеба Т.С. (Івано-Франківськ) акцентувала увагу на важливості покращення скринінгу гіперпаратиреозу відповідно до міжнародних протоколів та настанов. А також вона детально проаналізувала результати оперативного лікування пацієнтів із гіперпаратиреозом в Івано-Франківській області за 5-річний період.

Ключові оновлення Настанови ESC/EAS 2025 року з ведення дисліпідемій та їх практичному значенню для клінічної практики прокоментувала д.мед.н., проф. Кадикова О.І. (Харків). Представлено нові цільові рівні ЛПНЩ, а також розширений арсенал терапії з акцентом на нестатинові препарати, корекцію підвищеного ліпопротеїну і тригліцеридів.

Роль ожиріння у формуванні порушень короткострокової варіабельності артеріального тиску у пацієнтів з артеріальною гіпертензією від групи авторів презентувала у своїй доповіді PhD в галузі медицини Каніщева О.В. (Харків). За результатами кореляційного аналізу було зроблено висновок, що надмірна вага та ожиріння слід враховувати як чинники, що сприяють порушенню варіабельності артеріального тиску у пацієнтів з артеріальною гіпертензією, а саме її підвищенню.

Дослідження, присвячене вивченню зв'язку однонуклеотидного поліморфізму гена лептину (LEP) з ризиком розвитку ожиріння та ЦД 2 типу, від групи авторів представив PhD в галузі біології Мараховський І.О. (Харків). Було показано, що у носіїв алеля А, які отримували метформін, виявлено

виражені протизапальні та гепатопротекторні ефекти, що проявлялися зниженням рівня С-реактивного білка, інтерлейкіну-6 та покращенням біохімічних показників функції печінки.

Про ендотеліальну дисфункцію як маркер формування ранніх ознак атеросклерозу у підлітків з ожирінням розповіла к.мед.н., с.н.с. Ніконова В.В. (Харків). Доповідачка зробила акцент на тому, що рання діагностика та модифікація способу життя здатні повністю відновити функцію судин у підлітків з ожирінням.

Дослідження про корегувальний вплив карбацетама через модуляцію ГАМК-рецепторів нейронів гіпокампа на маркери оксидативного стресу у щурів різної статі з метаболічним синдромом від групи авторів представила Прижбило О.М. (Чернівці).

Біологічну роль вітаміну В12, ключові механізми його впливу на нервову, кровотворну та серцево-судинну системи від групи авторів детально розібрала д.мед.н., проф. Сергієнко В.О. (Львів). На підставі наведених клінічних випадків проаналізовано феномен клінічної мімікрії В12-дефіциту, коли симптоми імітують неврологічні, психіатричні, гематологічні та кардіологічні захворювання. Окреслено сучасні підходи до скринінгу та лікування.

Про метаболічні зміни в кістковій тканині у пацієнтів з ендокринною патологією та їх профілактику розповіла д.мед.н., с.н.с. Соколова Л.К. (Київ). Доповідачка підкреслила, що ці зміни є не лише наслідком локальних кісткових процесів, а й частиною системного метаболічного дисбалансу.

Проблему коморбідної ендокринної патології, а саме остеопорозу, на тлі різноманітних ендокринних захворювань висвітлила у своєму виступі к.мед.н. Манська К.Г. (Харків). Запропоновано підвищити увагу не тільки ендокринологів, а також лікарів інших спеціальностей на сучасний стан проблеми для здійснення ранньої діагностики та запобігання прогресування остеопорозу та розвитку його ускладнень.

Клінічні, психометричні, фізіологічні та лабораторні прояви посттравматичного стресового розладу від групи авторів були проаналізовані у доповіді Сегіна В.Б. (Львів). Визначено потенційні біомаркери, які допоможуть розробити ефективніші підходи до діагностики та моніторингу даної патології.

Характер психопатологічних змін у підлітків із ендокринною та гінекологічною патологіями на тлі війни від групи авторів проаналізувала к.мед.н. Матковська Т.М. (Харків). Представлено дані щодо поєднання високої тривожності, депресивних симптомів та знижених адаптаційних ресурсів під час війни, що формує підвищений ризик психічної дезадаптації. Обґрунтовано доцільність розробки та впровадження мультидисциплінарних програм психопрофілактики.

Дослідження стрес-регулюючої системи у дітей із ювенільним ідіопатичним артритом залежно від психічного стану в умовах війни в Україні від групи авторів представила к.б.н., с.н.с. Кашкалда Д.А. (Харків). Встановлено, що активація стрес-регулюючих систем більшою мірою проявляється у пацієнтів з психічними розладами обох статей. У дівчат спостерігається підвищена чутливість до стресу за рахунок дисрегуляції нейротрансміторної системи.

Велику роль і місце ендокринолога в лікуванні пацієток з синдромом полікістозних яєчників (СПКЯ) обґрунтувала д.мед.н., проф. Пасечко Н.В. (Тернопіль). У доповіді висвітлені основні клінічні прояви та критерії діагностики СПКЯ, а також нові підходи до лікування СПКЯ згідно рекомендацій 2023 року.

Дослідження активності антиоксидантних ферментів та рівня продуктів ліпопероксидації еякулятів пацієнтів із професійним підвищеним ризиком впливу гіпоксії представила від групи авторів к.б.н., ст. досл. Сиротенко Л.О. (Харків). Виявлено, що за умов періодичних епізодів дефіциту кисню формується виражений оксидативний стрес, який спричиняє порушення сперматогенезу.

Результати наукових досліджень, спрямованих на виявлення потенційних генетичних і гормональних біомаркерів ризику розвитку дисплазії шийки матки, проаналізував у своїй доповіді Phd в галузі медицини Токар П.Ю. (Чернівці).

Комплексну рентгенологічну та ендоскопічну діагностику бронхолегеневого карциноїду (БЛК) від групи авторів подав к.мед.н. Спужак Р.М. (Харків). Він обґрунтував, що методом вибору в діагностиці БЛК є бронхоскопія під контролем флюороскопії з обов'язковим морфологічним дослідженням. Це дозволить не лише провести диференціальну діагностику між доброякісними пухлинами та раком легенів, а й визначити вибір тактики лікування та прогноз захворювання.

Дані дослідження змін рівнів альфа-фетопротейну в сироватці крові щурів-самців за різних моделей експериментального гепатиту, і, відповідно, за різних ступенів ураження тканини печінки запропонувала слухачам аспірантка Морозюк А.Ю. (Харків).

Клінічний випадок діагностування та лікування соматомаотропіноми гіпофізу представив Phd в галузі медицини Ніколаєв Р.С. (Харків). Він проаналізував даний випадок, де спочатку пацієнтка тривалий час лікувала пролактиному, і лише у клініці ДУ «ШЕП» на підставі визначення рівнів СТГ та ІФР-1 було встановлено діагноз – акромегалія.

Про ключові проблеми та шляхи вдосконалення молекулярно-генетичної ідентифікації загиблих військовослужбовців в умовах воєнного часу від групи авторів доповів Почерняєв А.К. (Харків). Було проаналізовано специфічні чинники, що ускладнюють ідентифікацію під час збройних конфліктів, зокрема фрагментацію та деградацію біологічного матеріалу, масові втрати, обмежений доступ до місць загибелі, дефіцит референтних зразків ДНК та перевантаження експертних лабораторій. Окрему увагу приділено організаційним, технічним та етичним аспектам проведення молекулярно-генетичних досліджень у надзвичайних умовах.

Завершилась конференція підведенням підсумків роботи та оголошенням кращих наукових робіт, які були представлені доповідачами:

диплом I ступеня одержав д.мед.н., проф. Кирилюк М.Л. за доповідь «Нові горизонти патогенетичної терапії діабетичного макулярного набряку»;

диплом II ступеня одержав д.мед.н., проф. Коваль С.М. за доповідь «Важливі складові ефективної кардіо- і ренопротекції у пацієнта з цукровим діабетом 2 типу і артеріальною гіпертензією»;

дипломи III ступеня одержали к.мед.н., с.н.с. Ніконова В.В. за доповідь «Ендотеліальна дисфункція як маркер формування ранніх ознак атеросклерозу у підлітків з ожирінням» та Сотнікова О.А. зі співавторами за доповідь «Клінічні особливості деяких метаболічних фенотипів у пацієнтів з цукровим діабетом 2 типу та аутоімунним тиреоїдитом: передумови генетичної асоціації з поліморфізмом PNPLA3 I148M».

За матеріалами конференції видано збірку тез в електронному вигляді (посилання

https://ipep.com.ua/data/admin/ckeditor/kcfinder/upload/files/2026/Conferencii-2026/2026-03-19_20/tezy_19-20_03.pdf).

Резолюція не приймалася.

Інформаційний партнер – медичний науково-практичний журнал «Проблеми ендокринної патології».

Учасникам конференції, які успішно пройшли тестування, будуть відправлені сертифікати.

Заступник директора з
науково-організаційної роботи
к.мед.н., доц.,
Заслужений лікар України

Олександр КОЗАКОВ

К.б.н., с.н.с., с.н.с. відділу
ендокринної хірургії

Ірина ГОПКАЛОВА